

Fr. Petar RUNJE

Povijest franjevaca konventualaca u Krku (I. dio)

Iz rukopisne ostavštine mr. sc. fra Petra Runje (1938. – 2014.)
Dopunio: fra Ljudevit Anton Maračić, OFM Conv., Zagreb
Za tisak priredio i uredio: Tomislav Galović, Zagreb – Malinska

UDK 27-789.32(497.5Krk)(093)
Izvorni znanstveni članak

U ovom svesku Krčkog zbornika objavljujemo studiju iz rukopisne ostavštine mr. sc. fra Petra Runje (1938. – 2014.), TOR, koji je posljednje godine svoga života proveo u samostanu franjevaca trećoredaca glagoljaša sv. Franje Asiškoga u gradu Krku. Stoga se i dao na pisanje povijesti ovoga važnog franjevačkog samostana. Autor na temelju neobjavljenih arhivskih vreća, objavljenih izvora i literature donosi pregled života i djelovanja ove redovničke zajednice franjevaca konventualaca od njezinih početaka do konca 18. stoljeća, kada samostan preuzimaju franjevci trećoredci glagoljaši. Iznose se različiti podaci iz povijesti ovoga samostanskoga zdanja i njegovih redovnika, položaja samostana u dugom razdoblju srednjovjekovlja i novovjekovlja. Donose se i osnovne informacije o pojedinim istaknutim redovnicima.

Ključne riječi: *sv. Franjo Asiški, franjevci konventualci, samostan, grad Krk, otok Krk.*

Uvodne naznake

Čitatelj u rukama drži tiskani rukopis djela prije gotovo deset godina preminuloga fra Petra Runje, franjevca trećoredca. Posljednje godine života ovaj uvaženi istraživač franjevačke povijesti na našim prostorima proveo je u krčkom samostanu sv. Franje, koji je svoju dugotrajnu povijest podijelio nazočnošću franjevaca konventualaca (od početaka, sredinom 13. stoljeća, do napuštanja samostana, 1782. godine) i potom franjevaca trećoredaca (koji ondje žive od spomenute godine do danas). Budući da današnji krčki samostan sv. Franje čuva arhivsku građu svoje cjelokupne prošlosti, pok. Runje je – na temelju bogate dokumentacije – zamislio najprije obraditi razdoblje nazočnosti franjevaca konventualaca, s namjerom da potom obradi i drugi, kraći vremenski, ali dokumentima zasigurno bogatiji, dio nazočnosti Provincije kojoj je i sam pripadao.

U svojem neumornom istražiteljskom radu više je puta tražio savjeta u bogatom Arhivu Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca, posebno pri razrješenju nekih nejasnoća koje je susretao u tzv. *Bartolijevom zborniku*, čiji se rukopisni original čuva u današnjemu krčkom samostanu franjevaca trećoredaca, ali prijepis i osvrt na njega nalaze se u zagrebačkom arhivu franjevaca konventualaca. A upravo taj bogati zbornik (nazvan tako po svojem autoru, fra Feliksu Bartoliju, franjevcu konventualcu iz Krka), s brojnim dokumentima važnima za franjevačku, crkvenu, ali i gradsku povijest grada Krka, nastao u prvoj polovici 18. stoljeća, predstavlja neiscrpnu riznicu podataka koje je pok. Runje izvukao i sredio kronološkim i logičkim redoslijedom. Pri tome njegovu harnom radu u zagrebačkome Provincijskom arhivu franjevaca konventualaca na Svetom Duhu često sam susretao pok. Runju koji me upoznao sa svojim planovima i namjerama, a znajući da se u posljednje vrijeme i sam temeljitije bavim sređivanjem Provincijskog arhiva u Zagrebu, zamolio me za one podatke i dokumente koji bi mogli biti zanimljivi i vrijedni kao dopuna njegovu radu na krčkom samostanu. No njegovo narušeno zdravlje sve je više odavalo naznake brzog i neumitnog kraja te mi je nepunu godinu prije smrti nesebično predao rukopis svojih još nedovršenih radova o franjevcima konventualcima u Krku, povjerivši mi i prepustivši da to nadopunim i objavim nakon njegove smrti.

Budući da sam prvu fazu sređivanja Provincijskog arhiva u Zagrebu dovršio samo nekoliko mjeseci nakon autorove smrti (koja je nastupila potkraj 2014. godine), nisam uspio brojne materijale vezane uz krčki samostan sv. Franje u razdoblju nazočnosti franjevac konventualaca predati autoru da se njima okoristi i nadopuni svoj rad. Ipak, u želji da ispunim izričito izraženu želju pok. Runje da mu dopunim rad i priprelim za tisak, namislio sam njegov dio pregledati, neznatno ispraviti i prepustiti objavljivanju, a svoj dio suradnje pridodao sam kao svojevrsnu dopunu u prilogu na kraju rukopisa. Ovako autorov rad ostaje zapravo nedirnut, a čitatelj sam može zaključiti što bi od pridodanih priloga i materijala sam autor uvrstio u djelo da ga Gospodin nije k sebi pozvao prije svih ljudskih predviđanja.

Drago mi je što sam tako, barem neizravno, i sam sudjelovao u pripremanju ovog djela kojim je pok. fra Petar Runje od zaborava želio otkinuti bogat segment dugotrajne povijesti samostana sv. Franje u Krku. A pokojnom subratu fra Petru i ovim putem zahvaljujem u ime moje matične Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca, koju je ovim djelom i svojim nesebičnim radom pokojni autor zadužio. Neka mu Gospodin u slavi nebeskoj obilato naplati i ovaj trud, kao i sve ostalo što je učinio za Crkvu u Hrvata, a posebno za franjevaštvo na našim prostorima.

Fra Ljudevit A. MARAČIĆ

Riječ priređivača i urednika

Tekst koji je pred nama integralna je studija mr. sc. fra Petra Runje (1938. – 2014.), TOR, iz njegove rukopisne ostavštine koja se sada čuva u samostanu franjevac trećoredaca glagoljaša sv. Franje Asiškoga u gradu Krku, a u umnoženom obliku i drugdje, posljednjem redovničkom ovozemaljskom prebivalištu fra Petra. Iako su pojedini dijelovi ove studije bili već publicirani u *Krčkom zborniku* („Prve vijesti o franjevcima u gradu Krku“, sv. 74/2016, str. 15-28) ovdje donosimo fra Petrovu završnu verziju s dopunama koje je na njegovu molbu učinio fra Ljudevit A. Maračić, OFM Conv., iz Zagreba. U ovom svesku *Krčkog zbornika* objavljujemo I. dio koji obuhvaća sljedeća poglavlja: 1. *Prve vijesti o franjevcima u Krku*; 2. *Sv. Franjo sastavio Pravilo za eremite u Krku?*; 3. *Oporuke svjedoče o ranom postojanju samostana*; 4. *Vjernici obilno daruju crkvu i samostan – sv. Franje*; 5. *Franjevci biskupi u Krčkoj biskupiji*; 6. *Kulturno i duhovno osvoježenje (1290. – 1350.)*; 7. *Bratovština sv. Franje (1300. godine)*; 8. *Crkva i samostan u 14. stoljeću*; 9. *Oltari u crkvi i pobožnosti*; 10. *Liturgijski život*; 11. *Učitelji lektori u srednjem vijeku u samostanu sv. Franje*; 12. *Školovanje domaćih sinova*; 13. *Vjernici materijalno potpomažu nabavu knjiga*; 14. *Odnos Frankopana prema franjevcima*; 15. *Redovnici povezani stvaraju širu zajednicu*; 16. *Vrijeme podjele u franjevačkom redu (1400. – 1517.)*; 17. *Franjevci opservanti u Krku*; 18. *Trećoredice potpomažu samostansku zajednicu*; 19. *Krajem 15. stoljeća Venecija zaposjeda i otok Krk*. Spomenimo da je fra Petar Runje, kao istaknuti član Povijesnog društva otoka Krka, u *Krčkom zborniku* objavio i sljedeće radove: „*Franjevke trećoredice i klarise u gradu Krku*“, sv. 69/2013, str. 11-26; „*Franjevački hospiciji u srednjem vijeku na otoku Krku*“, sv. 70/2014, str. 61-70.

U sljedećim svescima *Krčkog zbornika* objavit ćemo II. i III. dio ove zanimljive i vrijedne studije jednoga od vodećih hrvatskih franjevačkih crkvenih povjesničara na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće – franjevca trećoredca Petra Runje.

Tomislav GALOVIĆ

I. DIO: POVIJEST FRANJEVACA U GRADU KRKU

1. *Prve vijesti o franjevcima u Krku*

Budući da ne postoji službeni dokument o otvaranju samostana sv. Franje u Krku, moramo se poslužiti drugim pokazateljima koji nam daju barem neke vjerojatne naznake o počecima samostana i franjevačke zajednice.

Vrijeme u kojem je živio i djelovao sv. Franjo bilo je u jednom snažnom buđenju, iščekivanju velikih stvari, i na društvenom i na duhovno-vjerskom području. Križarske vojne nisu donijele jasne pokazatelje poboljšanja vjerskog života. Hodočašća te razni pokornički i apostolski pokreti koji su budili neku nadu u nadolazeće vrijeme koje je iščekivalo veće promjene i velike potrebe za duhovnim samo su produbljivali čežnju za duhovnom obnovom i plodnim rastom. Kao što se danas brzo šire molitveni, duhovski pokreti, osjeća se žeđ za takvom duhovnom hranom i nije potrebno da iz jednoga mjesta, gdje je pokret nastao, krene masa u druga područja. Dovoljno je da se u drugim mjestima osjeti taj novi zahvat i dah te se već prema njemu otvara, prihvaća i organizira. Nešto slično dogodilo se i s duhovnim zamahom čiji je začetnik sv. Franjo Asiški. On je, istina, okupio već rano lijep broj sljedbenika u svojoj sredini, isto tako javljali su se simpatizeri i sljedbenici širom kršćanskoga svijeta, ne samo u Assisu i Markama - na Apeninskom poluotoku. I u isto vrijeme javljaju se sljedbenici sv. Franje u Assisu, u Markama i u drugim gradovima, pokrajinama, zemljama i narodima. Franjo je slao svoje sljedbenike okolo, ali ne tako da bi oni bili začetnici duhovnog pokreta. Franjo je bio začetnik, a oni su, i oni kojima su dolazili, prihvaćali i očitivali taj duhovni naboj te se organiziraju duhovne zajednice u duhu sv. Franje istodobno diljem Europe.

Dalmacija je imala dobre veze s Markama, s Anconom i drugim apeninskim gradovima i pokrajinama na svim područjima djelatnosti, kako u umjetničkom, građevinskom, književnom i općenito kulturnom području, tako i na vjerskom i religioznom području. Zato se s pravom može očekivati da je i taj novi duhovni zahvat veoma rano zahvatio i područje Dalmacije, naročito otoka i priobalnih prostora. Činjenica je i to

da je i sam sv. Franjo sigurno jednom, a možda i više puta pohodio naše područje. Veći broj gradova na toj poznatoj činjenici da je sv. Franjo bio u Dalmaciji nastoji dokazati da je bio baš u njihovu gradu. I tako baš i grad Krk već od prve polovice 16. stoljeća bilježi tradiciju da je sv. Franjo posjetio Krk i od toga se vremena smatralo da je i franjevačka zajednica osnovana na otoku u predgrađu Krka.¹

2. Sv. Franjo sastavio Pravilo za eremite u Krku?

Tradicija o boravku sv. Franje u Krku zabilježena je tek 1539. godine. Naime, u arhivu Provincijalata franjevac trećoredaca u Zagrebu čuva se pergamena i na njoj sljedeći zapis: „Anno Domini millesimo ducen-
tessimo decimo secundo. + In visitando aliqua loca inveni Romitorium
in portu Vegla dictum, ibique per fratrem Leonem reliquimus signum
nostrum in dicta ecclesia S. Mariae, et tradidimus eam fratri Maxentio
regendum. Fr. Franciscus Assisiatis“.² U časopisu *La Verna* iz 1907./1908.
godine objavljen je ovaj tekst i veli se da bi bio dragocjeni dokument kad
bi se mogla dokazati njegova autentičnost.³

Drugi zapis na pergameni glasi: „Per fratrem Antonium Patavinum
hunc locum confirmatum fuit fratri Maxentio et successoribus. Frater
Antonius Patavinus olim Ulispiensis“, tj. kako je sv. Ante Padovanski
posjetio Krk 1216. godine.⁴ Godine 1216. sv. Antun nije „Padovanski“
niti je još franjevac, što nam dovoljno pokazuje da je to na neki način po-
božna želja pisca da mjestu i samostanu da značenje kako su u njemu
već od samih početaka franjevačke zajednice bili sam sv. Franjo i njegov
najidealniji sljedbenik sv. Antun Padovanski.⁵ Što se tiče autentičnosti
autografa, sigurno je da nema nikakve vjerojatnosti da bi to mogao biti
jer je pergamenu zapisao fra Nikola Divnić iz Šibenika, provincijal fra-
njevac konventualaca, nalazeći se 1539. godine na Cresu. Tu pergamenu
šalje braći u Krk kako bi ih potaknuo na snažnije vrednovanje njihova

1 RUNJE 2002, 111-117.

2 Arhiv Provincijalata franjevac trećoredaca, Zagreb: *Pergamene* (br. II C 2).

3 Gli scritti di S. Francesco d'Assisi (s uvodom i kritičkim bilješkama priredio mons. Vittorino FACCHINETTI), 1948, 108, bilj. 2: „Il documento sarebbe preziosissimo, se si potesse accetarne l'autenticità“.

4 Arhiv Provincijalata franjevac trećoredaca, Zagreb: *Pergamene* (br. II C 2).

5 BARTOLI LANGELI 2000, 14, bilj. 5.

načina života i samog mjesta koje je posvećeno tobože prisutnošću samih duhovnih velikana franjevačke zajednice.

S druge strane, u tom sadržajnom kratkom tekstu pomišlja se da je sv. Franjo baš tim eremitima u Krku ostavio brata koji će ih nadahnjivati, a da bi bio što uspješniji, sv. Franjo sastavlja i Pravilo za eremite baš krčkim eremitima. Kajetan Esser, kada govori o spisima apokrifnim i izmišljenim koji se pripisuju sv. Franji, na sedmo mjestu stavlja i „Epistola ad eremitorium de Portu Vegla“, ukratko se osvrće na ranije pisanje pojedinih autora, on je stavlja kao apokrifnu, premda su je neki autori smatrali kao vrlo vjerojatnu i autentičnu.⁶

Budući da je riječ o Krku, čini se ipak važnim da je tradicija zabilježena već u prvoj polovici 16. stoljeća. Sadržaj ima tri važne točke: prisutnost sv. Franje i sv. Antuna u Krku, vrijeme početaka franjevačke prisutnosti u Krku i duhovni sadržaj kojim je predan eremitsko-pokornički stil života sljedbenika sv. Franje. Kako nemamo jasnih potvrda o počecima franjevačke prisutnosti u Krku, ova nas tradicija potiče da stavimo početke u što je moguće ranije razdoblje. Zbog blizine i povezanosti našega područja s Markama i Apeninskim poluotokom čini mi se veoma vjerojatnim tvrditi da su se neki od naših pređa još za života sv. Franje trudili živjeti u duhu Evanđelja kako je to sv. Franjo živio.

Postoje razni prijedlozi o prvim počecima franjevačke zajednice u Krku. O. Vladislav Brusić smatra da su franjevci došli na Krk još za života svetoga Franje.⁷ Neki stavljaju da je franjevački samostan sv. Franje osnovan 1244. godine,⁸ neki su mišljenja da je to bilo godine 1249., a neki smatraju da je to bilo nešto kasnije, i to 1271. ili 1277. godine. Čini mi se opravdano mišljenje fra Marijana Žugaja koji stavlja da bi franjevci bili u Krku prije 1249. godine.

Prvi sigurni podatak o franjevcu s Krka imamo zabilježen 1249. godine, i to u Dubrovniku. Naime, fra Ivan iz Krka, franjevac, 1249. godine

6 Gli scritti di S. Francesco d'Assisi, (ed. Kajetan ESSER, nuova edizione critica e versione italiana di V. GAMBOSO OFMConv), 1982. Međutim, ima i onih koji smatraju autentičnim barem jedan dio tog kratkog dokumenta. Ovdje samo jedan podatak u tom smislu, v. *Gli scritti di San Francesco e i „Fioretti“*, a cura di Augusto VICINELLI, Milano: Il Saggiatore (Il Saggiatore Economici 39), 1995., 146.

7 BRUSIĆ 1933, 325-333. „Dolazak Franjevaca na otok Krk mnogo je stariji od njihova dolaska na Košljun. On siže u početak utemeljenja samoga franjevačkog reda. Franjevci su se nastanili na Krku još negdje u prvoj polovici XIII. stoljeća“ (325).

8 FIORENTIN 2001, 172.

sudjeluje u sukobu koji je nastao između barskoga metropolita protiv uspostave dubrovačke metropolije.⁹ Žugaj smatra da je fra Ivan i član samostana u Krku. Složio bih se da je samostan sv. Franje u Krku bio otvoren u prvoj polovici 13. stoljeća. Kada točno? Nadajmo se da će istraživanja pokazati opravdanost ove pretpostavke.

3. Oporuke svjedoče o ranom postojanju samostana

Prihvaćanje načina života kako je sv. Franjo sa svojim prvim drugovima živio bio je veoma prihvatljiv njihovim suvremenikima. Osjećala se duhovna potreba jednoga svježeg i odanog življenja Evanđelja u svim porama društva. Važno je naglasiti da je upravo najsnažnija podloga i težnja srednjovjekovnog čovjeka živjeti što dosljednije vjeru koja je bila temeljna preokupacija čovjeka. Nije bilo potrebno propovijedati i proglašavati taj stil i način života, on je bio istinski poželjan. Činjenica je da su mnogi mladi ljudi upravo hrlili u samostane, napuštali studij na sveučilištima i odlučivali se za život u redovničkoj zajednici. Kao što je vjerski živio pučanin, tako se trudio živjeti i student i trgovac i radnik, tako su se trudili živjeti i plemići i veleposjednici i velikaši. Ništa neobično što najveći broj svetih bili upravo ljudi iz viših društvenih sredina. Vjerojatno je tu i drugi povod: oni su bili i snažnije prisutni u javnosti, a i materijalno u boljem položaju, jer su njihovi nasljednici mogli u čast preminulima izgraditi oratorij, uložiti materijalna sredstva u izgradnju bolnice, sirotišta, biti pri materijalnoj pomoći bolesnicima i gubavcima i u tome se zapravo vidi proces kako materijalna dobra postaju duhovna vrijednost. Materija se pretvara u dobrotvorno duhovno djelo milosrđa.

Prve vijesti o franjevcima u Krku nalazimo sigurno posvjedočene u oporukama. Oporuka je bila potpuno kršćanski odnos prema materijalnim dobrima. Oporuke sastavljaju brojni vjernici jer je to kršćanska dužnost pravilno se odnositi prema zemaljskim dobrima i da ona nakon smrti ne postanu izvor nereda, vjernik uređuje svoja dobra kako najbolje zna i vjeruje.

.....
 9 ŽUGAJ 1989, 125. Fra M. Žugaj smatra da je fra Ivan član krčkog samostana: „Ad ogni modo doveva essere anteriore al 1249. quando un figlio di questo convento »frater Johannes de Vegla ordinis minorum« e presente a Dubrovnik (...)“.

Duhovno se čovjek trudi živjeti slobodan od materijalnih dobara, koja pretvara u duhovna dobra. I na prvi pogled izbijaju siromaštvo i naglašeno bogatstvo kao nelogičan sukob, a zapravo materijalno dobiva duhovnu dimenziju.

U oporuci pisanoj 16. veljače 1271. godine Spreza de Dominico u Krku među ostalim ostavlja i franjevcima maloj braći pola romanata »fratribus minoribus medium romanatum«. ¹⁰ To je prvi spomen manje braće, premda se ne navode crkva ni samostan u kojem su smješteni. I kako se ne navodi mjesto, možda možemo shvatiti da se nalazilo čak i izvan gradskih zidina, kao što se dobar dio franjevačkih samostana u to vrijeme nalazio baš neposredno u blizini grada ili uz gradska vrata, da bi u sljedećih dvadesetak ili pedesetak godina mijenjali lokaciju i smještali se u gradskim područjima, gdje su gradili prostrane, ali dosta skromne crkve koje su okupljale vjernike na molitvu i produbljeni duhovni život pod utjecajem redovničkog stila života koji su franjevci zdušno provodili.

Šest godina nakon ove oporuke imamo još jednu koja izričito spominje malu braću »Veglensibus«, što nas potiče da prihvatimo kako su baš u tom razdoblju franjevci preselili iz predgrađa u predio grada okruženog zidinama. Stošija/Staša Aurumelechino je lošega zdravlja te izjavljuje pred javnim bilježnikom svoju oporuku i od prodanih svojih imanja neka se dade pet bizantina »fratribus minoribus Veglensibus«. ¹¹ U oporuci Staša navodi i druge svećenike i biskupa kojemu ostavlja samo pola bizancija, a čini mi se da se baš može pomišljati kako je preuređenje novoga samostana i preseljenja fratara u grad veliki materijalni izdatak te kao da nam sugerira da je Staša ostavlja kao pomoć gradnji.

Desa Baniša bolestan 10. kolovoza 1284. sastavlja oporuku u Krku i, među ostalim, franjevcima u Krku ostavlja neka se mole za njega na godišnjicu njegove smrti te nešto tamjana za blagdan sv. Franje. Zanimljivo je i to da su prigodom pisanja oporuke u kući oporučitelja prisutna i dvojica fratara. ¹² U to vrijeme u Krku je, uz samostan i crkvu sv. Franje, or-

.....
10 Codex diplomaticus V, 605.

11 *Miscellanea* II-IV, 7-9. Bizancij je novac koji se upotrebljavao od 7. do kraja 13. stoljeća na našim prostorima.

12 Codex diplomaticus VI, 491-492: „(...) propterea igitur Dessa de Banissa iacens in lecto infirmus corpore, tamen in sana memoria et sensu, timens articulum humane naturae imminere in hunc modum suum condidite testamentum (...). Actum Veglae in domo testatoris coram patrisuo suo Fratre Justino, et fratre Joanne de Ordine Fratrum Minorum, Joanne Vello in Campo (...)“. Usp. Arhiv franjevačkog samostana sv. Franje Asiškog, Krk: Bartolijev zbornik I, 2v.

ganizirana bratovština sv. Franje s posebnim pravilima za članove.

Fra Stjepan Ivančić prihvaća mišljenje Ivana Kubića (Cubicha) i piše: „Po Ivanu D.ru Cubichu, koji je napisao *Notizie naturali e storiche sull'isola di Veglia*, franjevci su se nastanili u gradu Krku za biskupovanja franjevca Lamberta godine 1290-1297, i sagradili crkvu pod naslovom Sv. Franje. Samostan je bio podignut na samom kraju grada sa sjevera, a gradske zidine sačinjavale mu izvanjsku stranu (...)“¹³ Po svemu sudeći, crkva je sagrađena krajem 13. stoljeća. Kako ćemo vidjeti niže, crkva je produžena kasnije i glavni ulaz u nju bio je neposredno iza trećeg prozora na južnoj strani. Glavni ulaz bio je prema vrtu, a pobočni ulaz napravljen je prigodom produživanja crkve. Tako u ugovoru koji sklapaju fratri gvardijan fra Ljudevit iz Drača, fra Nikola iz Krka, fra Ivan iz Kotora s Marinom Marzeriuom stanovnikom Krka, sinom pokojnoga Natala iz Zadra kojemu daju da napravi grob pred glavnim ulazom u crkvu.¹⁴

Malo nakon izgradnje crkve osnovana je i bratovština u čast sv. Franje u samostanskoj crkvi. Bratovština je 7. veljače 1300. oformila i vlastita pravila po kojima se ona trebala upravljati. Naveden je velik broj preminulih članova bratovštine.¹⁵ Prema obilnom broju preminulih bratovština je sigurno više godina djelovala.

4. *Vjernici obilno daruju crkvu i samostan sv. Franje*

U prirodi je čovjeka da u posebno važnim trenucima svojega života donosi i važnije odluke. Jedan od tih trenutaka bilo je pisanje i sastavljanje oporuke. Kako je vjernik tada orijentiran prema vječnim vrijednostima, nastoji što pravednije i plemenitije raspoređivati i svoja materijalna dobra. Kako bi na neki način napravio sveto dobro djelo, vjernik u oporuci ostavlja redovito crkvi, redovničkoj zajednici, samostanu, posebno istaknutim pojedincima i preporuča se u zagovor. U tu svrhu često vjernici ostavljaju i određuju da netko u njihovo ime pođe na hodočašće i

13 IVANČIĆ 1910, 228.

14 Bartolijev zbornik I, 19v: „(...) eidem Marino ex nunc dederunt assignaverunt atque concesserunt pro se et suis heredibus et successoribus recipienti et stipulanti in dicta ecclesia Sancti Francisci de Vegla sepulturam ecclesiasticam videlicet ante Maiorem ianuam ecclesie sive ante pilam lapideam in qua ponitur aqua benedicta (...)“.

15 *Codex diplomaticus VII*, 363-367.

Franjevački samostan u Krku (foto: Denis Lešić)

moli se za umirućega. U tom smislu vjernici često daruju svoja dobra samostanu i preporučuju se redovnicima u molitve i žrtve. Poznat je *Red i zakon* – prvi hrvatski tekst pribilježen latinicom o tome kako se vjernici primaju u duhovno bratstvo s redovničkom zajednicom te imaju razne oproste i dobivaju duhovne vrijednosti.

Mate Polonijo donosi kratki regist oporuke »8. V. 1295. pisana je (Actum est hoc Veglae in ecclesia S. Petri in medio civitatis) darovnicu inter vivos kuće Maura Arsura i njegove žene Benvenute na uhar krčkih Fratrum Minorum«. ¹⁶

Samostan sv. Franje u Krku bio je često nadaren materijalnim dobrima i vjernici su dobivali duhovne milosti. Tako 16. siječnja 1367. u Sali podk-

.....
16 Arhiv Biskupskog ordinarijata, Krk: *Mate Polonijo*, sv. XXII, svešč. 2, str. 1.

neza Pavla u prisutnosti Acorsina Criste i drugih svjedoka Andrinus pok. Mateja de Qualisio daje i određuje da se dade njegov »Gurgum dictum Lizza« u trajni posjed samostana sv. Franje u Krku. Dotični izvor nalazi se nekoliko stotina metara od samostana sv. Franje u mjestu Moncheli Cancali. I što je posebno vrijedno naglasiti, redovnici nisu dužni na običajne aniversarije ili služenje svetih misa. Darovatelj naprosto daje izvor u trajni posjed preko fra Mateja gvardijana samostanu u trajni posjed.¹⁷ Pobožni puk je očitovao svoju odanost crkvi na različite načine. Vjernici ostavljaju nepokretne posjede samostanu koji je dužan godišnje slaviti sv. misu ili pak na dan smrti oporučitelja godišnje zvoniti u crkvi.¹⁸

Tijekom srednjeg vijeka samostan je raznim donacijama stekao mnoge zemlje i izvan krčkoga kruga. Nalazimo posjede u različitim mjestima i predjelima otoka Krka. Marija udova pokojnoga Jurja Cantagnich de Bescha (Baška) 6. veljače 1407. godine u Krku pred bilježnikom i javnim svjedocima daruje vinograd »in contrata Craii« koji graniči s nekoliko posjednika. A nešto ranije (nema datuma) već je Juraj Cantagnich bio dao jedan dio vinograda fratrima u Kraju, a prisutni su bili njegova žena, svećenik Pavao, svećenik Kuzma i svećenik Mauro Stjepan Petrazovich.¹⁹

Vjernici su rado hodočastili u poznata svetišta kao što je Sv. Grob, Jeruzalem, rimske bazilike i grobovi apostolskih prvaka. Prije odlaska na put pišu oporuke i sjećaju se te ostavljaju pokretna i nepokretna dobra svećenicima, posebno samostanu. Godine 1416. organizirano je hodočašće u Svetu zemlju. Dobruša, udova Vidina, 21. studenoga 1416. godine oporučno ostavlja samostanu sv. Franje u Krku dio posjeda na otoku Plavniku.²⁰ Samostan je imao i više posjeda u Baški i na različitim lokalitetima. Fra Šimun Krčanin, gvardijan sv. Franje u Krku, 8. ožujka 1418. daje na obradu vinograda u Baški »postiam in contrata Vchraiiich districtus Basche ubi dicitur PODSNISNU«.²¹

Samostan dobiva nekretnine koje su namijenjene za izdržavanje i redovite životne troškove redovnika. Tako na račun pokrivanja suvreme-

17 *Bartolijev zbornik I*, 17r (16. I. 1367.).

18 Tako Bogdana, kći pokojnoga „Viceconte di Besca“, ostavlja samostanu sv. Mihovila i sv. Franje posjed uz uvjet da godišnje zvone „(...) et facere fieri perpetuo annuatim vnum obitum cum pulsatione campanarum in dicta ecclesia Sancti Francisci ut ibi moris est pro animabus dicti viri sui et sua (...)“ (*Bartolijev zbornik I*, 18r/4. IX. 1374./).

19 *Bartolijev zbornik I*, 30v-31r.

20 *Bartolijev zbornik I*, 35v.

21 *Bartolijev zbornik I*, 37r-v.

nih životnih troškova samostan malo-pomalo stječe i velike površine obradive zemlje, vinograda, šuma i kuća slobodnih stanova koji su izvor materijalnog blagostanja. Redovito preuzimanje posjeda vezano je tako da su redovnici dužni izgovarati legatate kao što su molitve časoslova, prikazivanje svetih misa i druge pobožne vježbe koje su dužni obavljati: paliti svijeće na grobovima pokojnih ili pak u crkvi, slati svoje članove na veoma zahtjevna hodočašća, izdržavati i hraniti siromahe. Tako materijalni prihodi imaju i svoju duhovnu komponentu, tako redovnici zapravo sudjeluju, uz duhovnu asistenciju, i u redovnom odvijanju života vjernika. Na 15. ožujka 1419. godine pred krčkim biskupom Dominikom, opatom Dominikom iz Košljuna i svećenikom krčkim kanonikom Bartolomejom, svjedocima, *magister* Nikola rečeni Flako pokojnog Dominika de Burda daje fratru Šimunu Krčaninu, gvardijanu samostana sv. Franje u Krku, jedan vinograd u Baški da bi bio izdržavanja, za knjige i druge potrepštine crkvene »pro fratrum necessitatibus et indumentis ac libris ecclesiasticis«. A redovnici su dužni godišnje izgovarati sv. mise, paliti svijeće i druge molitve za pokojnoga i njegovu obitelj. Svetu misu dužni su izgovarati u katedrali krčkoj i paliti svijeće na oltaru sv. Mihočila, koji je izgradio Nikola, a nakon njegove smrti neka godišnje pale svijeću na njegovu grobu. K tomu se gvardijan obavezuje da Nikola izabere mjesto u crkvi sv. Franje za svoj grob.²²

Godine 1419. samostan sv. Franje dobiva u posjed vinograd u području Baške od Stancija Radilovića i Stancija Mirizevića, kancelara i javnog bilježnika Baške. Redovnici su dužni preuzeti vinograd te ga obrađivati i tijekom života davati dio prihoda Stanciju Radiloviću, a nakon smrti prelazi u vlasništvo redovnika. K tomu redovnici ovu dvojicu primaju za svoje duhovne članove.²³ Zanimljivo je i to da je ugovor bio napisan »in littera Sclavonica« od Stancija i na latinski ga je preveo fra Toma »de Segnia«, redovnik franjevac, dozvolom Tome krčkoga biskupa. Stancije bilježnik dao je dozvolu odmah i punu slobodu redovnicima što će raditi s njegovim dijelom vinograda. Dokument završava izjavom Ivana pok. Pavla javnog bilježnika da je po želji fra Šimuna gvardijana ovaj doku-

22 *Bartolijev zbornik* I, 33r.

23 *Bartolijev zbornik* I, 38r-v: „Insuper quod Fratres suprascripti receperunt utrumque Stantium in suos confratres et eorum successores, et tenetur Deum exorare pro animabus suprascriptorum (...)“.

ment od riječi do riječi vjerno prepisao bez da je »nisi forte lineam vel virgulam« izmijenio. Samostan je imao više kuća koje je naslijedio iz raznih oporuka.²⁴

Kuće su davali u najam, a nekada i prodavali u potrebi za novcem prigodom popravljivanja samostana ili crkve ili nabave neke potrebne stvari, slike, kaleža i slično. Fra Šimun gvardijan samostana sv. Franje u Krku 11. listopada 1419. godine prodaje magistru Kristoforu Rabljaninu zetu (»genero«) Ozmani, građaninu i stanovniku Krka, jedno ognjište koje pripada samostanu u predjelu »Galie« uz pristanak prokuratora samostana.²⁵

Nikola Frankopan, knez Senja, Modruše, Krka, 8. srpnja 1421. godine određuje neka se fratrima da dio zemalja i posjeda vice kneza Otočca Nikole Rusonića kako je odredio u svojoj oporuci, a te su zemlje uglavnom na otoku Krku.²⁶

Samostan sv. Franje u Krku u prvoj polovici 15. stoljeća dobio je razne posjede po cijelom otoku Krku: u Puntu, Dubašnici, Dobrinju, Baški, na otoku Plavniku, jednom riječju - na cijelom krčkom području uz obveze legata, tj. izgovaranja sv. misa, bilo pjevanih bilo tihih i vrlo često uz obvezu »pulsationem campanarum« zvonjenja i paljenja svijeća na grobovima i u crkvama za spokoj preminulih dobročinitelja.²⁷

5. Franjevci biskupi u Krčkoj biskupiji

Čini mi se veoma indikativno da su četiri franjevac bili biskupi u Krčkoj biskupiji od 1258. do 1311. godine. Šematizam iz godine 1974. donosi popis biskupa u tom razdoblju ovako: Bonacursus, franjevac iz Venecije (1258.), Marin (1289.), Lambert franjevac (1290. – 1297.), Matej I. franjevac (1298. – 1302.) i Toma I. franjevac (1302. – 1311.). Za Bonacursusa znamo da je biskupovao više godina i da je 1297. premješten u

24 *Bartolijev zbornik* I, 45v (8. X. 1422.). U Krku Matija rečena „Bigurdella“ u ime svoje i u ime svojih sinova pokojnoga „Nicolai de Branitio“ daje kuću samostanu sv. Franje i neka je poprave i ona će u njoj ostati do smrti, a nakon njezine smrti prelazi u puno vlasništvo samostana. Kuća se nalazi u Krku u predjelu kod crkve sv. Jurja u Krku.

25 *Bartolijev zbornik* I, 38v.

26 *Bartolijev zbornik* I, 44r (8. VII. 1421.).

27 Marija žena Gašparina i njezina sestra Vajra 25. XI. 1419. daju samostanu dio posjeda što imaju na otoku Plavniku (*Bartolijev zbornik* I, 39r-v). Nikola Rusović, *viceconte* Krka, u oporuci od 1. rujna 1419. ostavlja dio svojih posjeda samostanu sv. Franje u Kanajetu (*Bartolijev zbornik* I, 40r).

Trg glagoljaša i franjevački samostan u Krku (foto: Denis Lešić)

Aquila nakon što ga je 1289. biskupom imenovao Nikola IV., papa franjevac, koji je prethodno bio i provincijal u drugoj polovici 13. stoljeća u Dalmaciji. Možemo pretpostaviti da je barem neke od ovih redovnika i osobno poznao, a znamo sigurno da je posebnu brigu posvećivao našim krajevima i ljudima koje je i osobno poznao.²⁸ Nakon smrti krčkoga biskupa Marina kanonici se nisu mogli dogovoriti o izboru biskupa između fra Ivana Krčanina franjevca ili Zaharije dominikanca. Papa Nikola IV. u buli imenovanja Lamberta, franjevca, ne govori od kuda je, pokazuje da zna za podijeljenost u izboru kanonika i bira njega, čovjeka učena i pobožna na tu važnu i odgovornu dužnost i da što prije

.....
28 JURIŠIĆ 1980, 185-202.

biskupija dobije svoga biskupa.²⁹ Papa Bonifacije VIII. imenuje 21. srpnja 1296. godine svojim vikarom biskupa Lamberta u Rimu. Hvali ga zbog njegove učenosti i zrele duhovnosti.³⁰

Fra Šimun je ranije u Piranu bio lektor i više se puta spominje kao gvardijan samostana sv. Franje u Krku.³¹

6. *Kulturno i duhovno osvježenje (1290. – 1350.)*

Franjevačka redovnička zajednica u prvom je redu duhovna zajednica koja živi od vjere. Širenje franjevačkog reda u prvom je redu duhovni preporod, kako članova redovničke zajednice tako i puka među kojim su djelovali. Biskupi franjevci davali su poticaj za to duhovno osvježenje. Kao ljudi koji su prošli odgojnu fazu naglašene formacije u zajednici i životom za zajednicu u tom duhu djelovali su na biskupijski kler. Franjevci su prihvatili lateranski oblik obreda u liturgiji i širili su ga po cijelome zapadnom kršćanskom svijetu. Tako obred koji su slijedili franjevci postaje obred cijele Crkve, a to je mnogo značilo za jedinstveno usmjerenje. Knjige koje su se prepisivale imale su jednu zajedničku crtu - trebale su biti iste. To je nužno djelovalo i na jezik, na razvitak jezika u narodu. Jedinstvena liturgija prenosila se među puk u skladnom jeziku koji se širio na cijelom prostoru.

Oblik i forma molitve bili su uniformirani, odakle je nastao i časoslov, koji je bio i nastojalo se da bude na cijelom području jedinstven. Franjevci su uvodili molitvene formule i običaje kako u svojim zajednicama tako među pukom. Ta franjevačka liturgija imala je veoma važan utjecaj na formiranje općega duhovnog ozračja među pukom u crkvi. Tu su biskupi imali važnu ulogu jer su se brinuli za cijelu mjesnu crkvu. Tako je u našim glagoljskim kodeksima sačuvan veoma velik franjevački duhovni element koji je ulazio putem redovnika, biskupa i općih crkvenih propisa.

29 FARLATTI (V) MDCCLXXV, 301-302.

30 *Vetera monumenta Slavorum Meridionalium* I, 112: „Igitur de tua vita laudabili, religione probata, scientia et circumspeditione confisi, in Urbe (...) potestatem plenariam concedentes“.

31 ŽUGAJ 1993, 97.

7. *Bratovština sv. Franje (1300. godine)*

U to su vrijeme diljem Europe nastale brojne organizacije, društva i bratovštine. Bratovštine su organizirane u prvom redu kao vjerske zajednice, udruge kojima je cilj bio vjerski život. Cilj je rasti u duhu kršćanskih vrlina i temeljnog opredjeljenja živjeti u duhu Evanđelja. Kao što su ove bratovštine duhovnog usmjerenja utjecale na društveni život, osnivane su tako i udruge s naglašenim zanimanjem za društveni život.

I do sada je u literaturi poznata bratovština uz samostan sv. Franje u Krku, koja je nastala u drugoj polovici 13. stoljeća, a 7. veljače 1300. godine članovi bratovštine uređuju svoja pravila. Pravilo je nadahnuto franjevačkom duhovnošću, usmjereno na slavljenje svetog Franje i čestiti kršćanski život - živjeti u duhu Evanđelja. Evo nekoliko naglašenih točaka za život bratima. Određuju:

- Neka se na Novu godinu od sve braće biraju dva upravitelja bratovštine.

- Upravitelji neka svaki mjesec pozovu svu braću na sv. misu koja će biti namijenjena za žive članove, a odmah zatim neka bude jedna ili dvije za pokojnu braću.

- Prigodom smrti brata neka svi sa svijećama dođu u crkvu i neka se slavi sv. misa za pokojnoga. Upravitelji neka vode računa da bude svijeća u zalihi, kao i pokrivač carpeta.

- Ako neki brat oboli izvan otoka, neka se upravitelji pobrinu da ga se dovede u mjesto, ako je invalid, neka se za njega pobrinu u posluživanju. Ako neki brat umre izvan mjesta, neka se upravitelji pobrinu i dovedu ga u mjesto i dolično ga sahrane.

- Kad netko umre, neka se sva braća skupe na svetoj misi u roku od mjesec dana i svaki neka izmoli za preminuloga 25 Očenaša.

- Neka se na mjesto pokojnoga u bratovštini primi netko iz njegove obitelji.

- Neka se braća često ispovijedaju, a obvezatno barem za Božić i Uskrs neka se pričeste.

- Ako se braća posvade, neka se pobrinu upravitelji i gvardijan samostana za pomirenje.

- Sva braća neka se skupe na večernju pred blagdan sv. Franje i na

svetu misu na blagdan sv. Franje. U vrijeme službe i svete mise neka svi imaju svijeće u rukama.

- Neka braća pale svijeće pred križem i slikom blaženoga Franje za zdravlje živih i grijeha pokojnih (*venia defunctorum*).

- Ako netko nanese štetu bratu, neka nadoknadi napravljenu štetu. Ako nije stranka zadovoljna procjenom štete, neka gvardijan samostana i upravitelji procijene i posreduju.

Bratovština je imala vjersko, kulturno i društveno usmjerenje. Samostan je od članova društva imao i materijalnu i moralnu podršku. Gvardijan je po svojoj službi bio upravitelj, premda se to ne izriče u statutima, ali njegova je uloga naglašena u nekoliko od ovdje navedenih 13 točaka. Bratovština je imala prihode od članova, imala je svoje posjede i dobivala je darove od vjernika koji joj ostavljaju oporučno, bilo u novcu bilo u naravi. U oporuci od 10. siječnja 1305. godine Anastazija Andreašić, udova Adama Andreašića, ostavlja svojim kćerima Mariji i Dobri po polovicu vinograda kod Gurguma i neka za života daju samostanu sv. Franje izgovarati zadušnice za nju i za pokojnoga Adama. Nakon smrti ovih kćeri neka gvardijan slobodno preda vinograd na obradu drugima a da se trajno drže godišnjice za nju i njezine pokojne. Ostavlja sodalitati (bratovštini) sv. Franje u Krku pola bizancija. Ona ima i sina redovnika Andriju.³² Vjerojatno je Andrija bio časni brat u samostanu sv. Franje u Krku.

Bratovštine su redovito imale svoje oltare u crkvi i vodile su brigu o svijećama i općenito o izdržavanju oltara, nabavi slika i slično. U samostanu franjevac u Krku 1367. godine postojala je bratovština posvećena Presvetom Trojstvu, kojoj Barizola de Nivello daje jedan vinograd za spasenje svoje duše i duše njegove pokojne žene Paške.³³

U oporuci nepoznatog darovatelja 1348. navodi se bratovština sv. Franje u Krku uz brojne druge bratovštine. Pravila bratovštine i popis preminulih članova prepisan je u Krku 8. listopada 1524. godine. Prema *Bartolijevu zborniku* (sv. II.) znamo da su i žene bile članovi ove bratov-

32 *Bartolijev zbornik* I, 6r-7r-v (10. II. 1305.): „Sodalitati Sancti Francisci de Vegla medium Bissantium (...)“

33 *Bartolijev zbornik* I, 16v (5. V. 1367.): „Ibique Barbizola de Nivello pro salute animae eius et quondam Pasquae eius uxoris dedit, tradidit et donavit pure libere simpliciter ac irrevocabiliter inter vivos iure proprio in perpetuum Iacobo de Nuizo castaldo fraternitatis Sanctae Trinitatis de loco fratrum Veglensium pro se suisque successoribus iure et loco ac nomine dicte fraternitatis (...)“

štine.³⁴ Bratovštini sv. Franje vjernici su ostavljali i u naravi, pa tako 20. lipnja 1513. Katarina pokojnoga Kuzmana u Krku ostavlja: *sextarium unum vini Confraternitati Sancti Francisci*.³⁵

Bratovština sv. Franje postojala je vjerojatno do prije napuštanja samostana franjevac konventualaca. Bratovština ili bolje rečeno treći franjevački svjetovni red ponovno je oživio u drugoj polovici 19. stoljeća u vrijeme franjevaca trećoredaca.

Preko bratovština redovnici su utjecali na društveni, moralni, kulturni i vjerski život pučanstva. Isto tako posebno su snažno utjecali na molitveni i liturgijski život vjernika u okviru i posredstvom bratovština. Godine 1548. bratovština sv. Franje imala je 45 živućih članova i dotad je zabilježeno 63 umrlih članova bratovštine. U bratovštinu su se učlanjivale i žene. Mate Polonijo opisujući Pravilo bratovštine među ostalim piše: „Pred tim Stašičevim autentikumom stoji pribilješka da se Dinka udova pok. Chirne (Chirine - Kvirin) Dvornika učlanila u bratovštinu i ovoj poklonila jednu veliku kamenicu od 70 starića za držanje ulja, koja se nikada ne smije otuđiti. Taj je kameni sud tvorio g. 1524. očito jedini vrijedni komad bratovštinskog inventara.“³⁶ Bratovština je u vlasništvu imala i nekretnine. Inače, uloga je bratovštinskih upravitelja da upravljaju vlasništvom bratovštine.

Bratovštine su imale oltare u crkvi sv. Franje i uzdržavale su oltar i obavljale pobožnosti u crkvi sv. Franje na dotičnim oltarima.³⁷

8. Crkva i samostan u 14. stoljeću

Veći broj franjevačkih samostana na našem prostoru, kako je već spomenuto, u 13. stoljeću nastao je i započeo u duhu svetog Franje izvan gradskih zidina, da bi se krajem 13. i u prvoj polovici 14. stoljeća samostani većinom otvarali unutar gradskih zidina. U Dubrovniku su prva „Franciscana loca“, franjevački samostani, nastali izvan zidina, da bi poslije prešli u sam centar grada. U Šibeniku franjevci ulaze u grad na po-

34 Bartolijev zbornik II, 3v: „Dom(ini)ca reliqua quondam Chirne Duomich intravit fraternitatem Sancti Francisci et donavit dicte fraternitati unam pilam lapideam in quo debet teneri oleum.“

35 *Bartolijev zbornik I*, 90v (20. VI. 1513.).

36 Arhiv Biskupskog ordinarijata, Krk: Mate Polonijo, sv. XXII, svešč. 1.

37 Vidi ovdje poglavlje: 9. *Oltari u crkvi i pobožnosti*.

četku 14. stoljeća. U Zadru je samostan nastao na samom rubu grada. U Senju je prvi samostan franjevac bio izvan grada.³⁸ U Krku franjevački samostan bio je negdje izvan gradskih zidina, da bi 1290., po uvjerenju L. Waddinga i drugih povjesničara, prešao unutar gradskih zidina, i to u neposrednoj blizini gradskih vrata.³⁹ Čini mi se da i legenda o posjetu sv. Franje i krčkim eremitima ide u prilog tome da je početak franjevačke zajednice u Krku izvan grada, da bi se poslije preselili unutar gradskih zidina.

Crkva, samostan i redovnička zajednica tri su važna područja crkvenoga ustrojstva. Naime, svako od ovih područja može postojati i neovisno, a opet tako je životno povezano jedno s drugim. Crkva kao zgrada nije nužna da bi postojao neki samostan i redovnička zajednica. Isto tako nije nužno postojanje samostana, a da postoje crkva i redovnička zajednica. Redoviti put ustanovljenja neke redovničke zajednice pretpostavlja samostansku zgradu i crkvu oratorij, gdje se zajednica nastanjuje i obavlja svoje redovničke obveze i službu. Kad su točno osnovani samostan, crkva i redovnička zajednica u Krku, nije moguće jasno odrediti. Kao što smo vidjeli, pretpostavljamo da je nastanak negdje u prvoj polovici 13. stoljeća.

Krajem 13. stoljeća vjernici su oporučno ostavljali imanja redovnicima i samostanu sv. Franje u Krku. U početku 14. stoljeća fra Bertucij, franjevac, opunomoćuje svoju sestričnu, Juricu, časnu sestru, da ga zastupa u pravnim poslovima što se tiče nekih imanja i nasljeđa.⁴⁰ Lampridije, krčki biskup, 15. rujna 1323. godine presuđuje da su nasljednici imanja pokojne Stošije, udove Adama Andreašića, dužni fratrima davati godišnje prihode od vinograda što ga je oporučno ostavila Stošija u svojoj oporuci 10. siječnja 1305. godine.⁴¹ Fra Feliks Bartoli donosi osam različitih dokumenata, i svi su različitih godina pisani, u kojima ukratko iznosi darove koje su članovi obitelji Carsagno ostavili samostanu sv. Franje u Krku od 1318. do 1340. godine.⁴² Janus, sin pokojnoga Bellamama, 5. li-

.....
38 BOLONIĆ 1973, 256.

39 BRUSIĆ 1933, 325.

40 Bartolijev zbornik I, 8v-9r: „1306. 3 Febrero. Fra Bertuccio Frate Minore di Veglia fa carta di procura ad una sua Zia, perche' esigge tutto cio' gli puo peruenire dall' eredita' d'una sua ava“.

41 *Bartolijev zbornik* I, 6v.

42 *Bartolijev zbornik* I, 9v-10v.

stopada 1342. godine izjavljuje da je godišnje dužan fratrima samostana sv. Franje u Krku polovicu ulja što ubere u starom masliniku i jedan modij *boni musti*.⁴³ Menko, Ivan, Petar, Kvirin i Blovigna, braća i sinovi pokojnog Petra rečenog Raijge, daju u najam zemlje Janusu, sinu pokojnoga Bellamame, i obvezuju se davati godišnje samostanu sv. Franje u Krku polovicu ulja iz maslinika i godišnje devetinu (*nono*) vina iz vinograda.⁴⁴

Cecilia de Vulpe, udova pokojnog Petra, 10. srpnja 1348. godine ostavlja svojem sinu, fratru Bartholinu, neka uzme iz njezine ostavštine što mu se dopada, zatim određuje da se da nešto novca bratovštinama u Krku; *fratribus sancte Marie, Sodalitati sancte Marie, Sodalitati sancti Ioannis Baptistae, Sodalitati sancte Marie de Angelis, Sodalitati sancti Quirini, Sodalitati sancti Francisci, Sodalitati sancte Mariae Magdalene, Sodalitati sancte Catherine, crkvi sv. Duha u Castellu*, zatim da se daju tri groša svakoj eremiti osim Paški, koja neka zadrži što se već kod nje nalazi.⁴⁵ Ovakvih oporuka i ostavština tijekom druge polovice 14. i tijekom cijelog 15. stoljeća ima u izobilju. Sve nam to pokazuje kako je samostan veoma dobro materijalno stajao i da su ga vjernici velikodušno prihvatili.

Tijekom cijelog tog razdoblja u samostanu se istodobno nalazilo i više redovnika iz Krka. Obitelji su na neki način povezane i osobno s ovom redovničkom zajednicom i s njom su živjele u vrlo srdačnim odnosima. Odgovor redovnika bio je nesebičan, što se najbolje može vidjeti prema pojedinim aktivnostima ove redovničke zajednice, bilo kao cjeline ili pojedinaca.

Vjernici su veoma velikodušni prema samostanu i crkvi pa svako malo netko od vjernika daruje samostanu i crkvi. Često su darovi u naravi, posebno prigodom sastavljanja oporuka. Tako 16. siječnja 1368. Andrinus pokojnoga Mateja Qualisio daruje samostanu *unum gurgum* zvani „de Lizza“. Dotični *gurgum* nalazi se u blizini drugih vlasnika.⁴⁶ I redovnici mogu time slobodno raspolagati kako im odgovara.

43 *Bartolijev zbornik* I, 11r (5. X. 1342.).

44 *Bartolijev zbornik* I, 11r-v (1342.).

45 *Bartolijev zbornik* I, 12r-v (1348.).

46 *Bartolijev zbornik* I, 17r (16. I. 1368.).

9. Oltari u crkvi i pobožnosti

U crkvi sv. Franje u Krku već u srednjem vijeku zapažamo veći broj oltara. Nisu oltari bili ukrasni namještaj crkve nego su izričaj pobožnosti i vrednovanje tajni koje predstavljaju. Uz oltare redovito su povezane i bratovštine koje su slavile i poštovale naslovnika oltara. Svakako da je glavni i najprisutniji oltar bio posvećen sv. Franji, kojeg su slavili kao svoga zaštitnika. Tijekom liturgijske godine bilo je više svetkovina koje su slavile sv. Franju. Najsvečaniji dan bio je blagdan Sv. Franje, koji se svečano slavio svake godine 4. listopada, a to je dan kada opća Crkva slavi svetog Franju od 1228. godine, kada je svečano proglašen svetim. Redovnici su slavili i vjernici su prihvaćali i druge blagdane vezane uz sv. Franju: 17. rujna Rane sv. Franje, 4. listopada Sv. Franjo, 11. listopada Oktava sv. Franje, 17. svibnja Prijenos sv. Franje, sve su to blagdani koji se slave u čast toga sveca.

U crkvi sv. Franje spominju se i ovi oltari: oltar sv. Agneze, koji je u crkvi sv. Franje bogato nadarila 15. studenoga 1354. godine Agneza, žena pokojnog „Gospodini“ podkneza krčkoga.⁴⁷ Oltar sv. Ivana Krstitelja bogato je podario Nikola, rečeni Flacho pokojnog Dominika de Burda, u svojoj oporuci 27. svibnja 1422. godine.⁴⁸

Dominika, kći pokojnog Nikole de Andrisius, 17. travnja 1431. godine, uz suglasnost svoga brata Mincelija, daje samostanu sv. Franje sva pokretna i nepokretna dobra svojega bratića (*germano*) pokojnog svećenika Andrinija, uz uvjet da fratri tjedno reknu jednu sv. misu za ispokoj pokojnih na oltaru sv. Jakova u crkvi sv. Franje u Krku.⁴⁹

Oltar sv. Bernardina Sienskoga, koji je proglašen svetim 1450. godine, nalazio se 1459. u crkvi sv. Franje u neposrednoj blizini oltara triju kraljeva. Taj je oltar bogato opskrbila prihodima gospođa Antonija, udova

47 *Bartolijev zbornik* I, 16r (15. XI. 1354.): „(...) altaris Sanctae Agnetis signati vocabulo in ecclesia Sancti Francisci Conventus Minorum de Vegla donavit dicto Conventui duos campos continguos in contrata sub ecclesia Sancti Nicolai in Pogancha positos (...)“ i druge vrijednosti.

48 *Bartolijev zbornik* I, 45r (27. V. 1422.): „(...) reliquit conventui Sancti Francisci de Vegla pro dote Altaris Sancti Ioannis Baptiste in dicta ecclesia (...)“ Zemlje koje mu oporučitelj ostavlja nalaze se u blizini kaštela Vrbnika.

49 *Bartolijev zbornik* I, 48v i 49r-v (17. IV. 1431.): „Quod fratres dicti conventus teneantur celebrare omni hebdomada in perpetuum unam missam super Altare Sancti Iacobi et comburere unam lampadem in ecclesia Sancti Francisci (...)“.

pok. Jakova, a kći pokojnoga Dominika de Tegnaura. Antonija je crkvi darovala svoju kuću, koju su poslije 1484. godine fratri zamijenili za pašnjak na Orlecu na otoku Cresu.⁵⁰ Prema ovome doznajemo da je postojao i oltar triju kraljeva u crkvi u polovici 15. stoljeća.

U ugovoru koji je Antonija pred Nikolom biskupom krčkim sklopila s fratrima među ostalim nalazi se i obveza da fratri trebaju izgovarati godišnje tri svete mise na oltaru sv. Bernardina u crkvi sv. Franje na blagdan sv. Bernardina, sv. Jakova i sv. Antuna, a Antonija ili njezini nasljednici na te dane trebaju dati fratrima kruha i vina za doručak.⁵¹ Nekoliko mjeseci nakon toga, 17. ožujka 1485. providur pred svjedocima javno izriče presudu da je dotična kuća pravno bila u posjedu samostana i da nije u transakciji bilo povreda zakona.⁵²

Oltar sv. Antuna u crkvi sv. Franje u Krku postojao je na samom početku 16. stoljeća, kako doznajemo iz oporuke Ilije sina pokojnoga Bartolomeja *de Castiono civis et habitator Veglae*, koji ostavlja da se rekne sveta mise na dan sv. Ilije *supra altare sancti Antonii de Padua sito in dicta ecclesia unam missam conventualem in cantu pro anima dicti testatoris*.⁵³

Crkva sv. Franje u Krku vjerojatno je bila posvećena već u srednjem vijeku, a postoji mogućnost da je i nakon temeljite pregradnje (produženja crkvene lađe) bila i ponovno posvećena. U popisu vječnih misa fra Bernardin Polonijo nalazi da je crkva sv. Franje bila posvećena.⁵⁴

10. Liturgijski život

Jedan od najboljih pokazatelja produhovljenog života jest liturgijski život. Liturgija je javno očitovanje i slavljenje Boga te je aktivno sudjelovanje vjernika u liturgiji najbolji pokazatelj životnosti vjere. Na tom su području franjevci bili posebno uspješni. Naime, franjevci su širili rimsku

50 Bartolijev zbornik I, 57v (1459., 1484. i 1563.): „L'Altare di S. Bernardino nella Chiesa nostra di S. Francesco vicino a quello de Tre Maggi fu adotatto nel 1459 da Madonna Antonia relicta del. Qu. Giacomo e figlia dell qu. Dominico di Tegnaura (...).“

51 Bartolijev zbornik I, 59v (18. VII. 1459.): „Et quod dicta Antonia et Ioannes teneantur dare dictis fratribus panem et vinum ad prandium in dictis diebus S. Bernardini, S. Iacobi et S. Antonii (...).“

52 *Bartolijev zbornik I*, 61r (17. III. 1485.).

53 Bartolijev zbornik I, 82r-v (17. V. 1506.).

54 Provincijski arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca, Zagreb: Bartolijev zbornik krčkih isprava (priredio fra Bernardin Polonijo), sv. II, str. 78.

liturgiju i obred koji je Crkva baš posredstvom njih izabrala i opredijelila se za jedan određeni stil liturgijskih slavlja. U Rimu je nekoliko crkava imalo svoju liturgiju. I upravo franjevci uzimaju jedan, onaj lateranski oblik i trude se ujednačeno ga širiti po cijeloj Crkvi. I tu su uspjeli.

Na našem prostoru možemo istaknuti i jedan poseban oblik liturgije, a to je staroslavenski jezik koji su svećenici uvodili. I premda franjevci nisu imali taj narodni jezik, oni su ga donosili i uvodili. Njihovim posredstvom uvodi se i u glagoljskoj liturgijskoj oficijaturi njihov obred i način. Treba vidjeti neke kodekse i pokazati kako su oni nositelji te obnove. Dakle, oni unose obred u našu staroslavensku crkvu. Oni su, i to baš franjevci konventualci, bili i zapaženi nosioci i suradnici s glagoljašima. Nije beznačajno da su upravo konventualci Pavao Modrušanin i fra Bernardin Dubrovčanin izdali jedan veoma važan misal na staroslavenskom jeziku.⁵⁵

11. Učitelji lektori u srednjem vijeku u samostanu sv. Franje u Krku

Redovito su veći samostani s većim brojem redovnika nastojali imati vlastite škole i profesionalne učitelje lektore koji su poučavali mladež i pripremali za redovnički i svećenički život. Svaki samostan trudio se imati što veći broj stručnih lektora u raznim znanstvenim disciplinama. Samostan sv. Franje u Krku bio je svakako jedan od uglednijih samostana, a i sam grad Krk bio je biskupija u kojoj su redovito bili biskup i veći broj kanonika i drugih svećenika pa se može reći da je postojalo i određeno natjecanje tko će imati bolje pripremljene kandidate.

U Krku je prisutan gvardijan fra Ludovik iz Drača, zatim fra Nicolino, Krčanin inkvizitor, i fra Ivan, lektor, koji odlučuju 8. srpnja 1376. i dozvoljavaju Marinu Marzeriusu, stanovniku Krka, sinu pokojnoga Nadala iz Zadra, napraviti grobnicu pred glavnim ulaznim vratima u crkvu ili *ante pilam lapideam in qua ponitur aqua benedicta*. Ujedno se on obvezuje na godišnja materijalna podavanja samostanu, koji je dužan godišnje slaviti dvije sv. mise: jednu na dan smrti pokojnoga, a drugu na blagdan Sv. Eufemije.⁵⁶

.....
55 RUNJE 1993: 227-240.

56 *Bartolijev zbornik* I, 19v (8. VII. 1376.).

Franjevački samostan u Krku (foto: Denis Lešić)

U Krku se više godina spominje gvardijan fra Šimun Krčanin, koji je i u Piranu bio lektor.⁵⁷ Fra Šimun *de Vegla* bio je dugo gvardijan u samostanu sv. Franje u Krku. Prvi se put spominje 1418. pa sve do 1432. godine. Tijekom tog vremena u Krku je bio i fra Šimun Zadrarin, lektor u samostanu sv. Franje. U prisutnosti fra Šimuna *de Vegla* gvardijana, fra Šimuna *de Iadra* lektora i drugih redovnika fra Šimun gvardijan u ime svoje i u ime cijele zajednice i prisutnih redovnika fra Franje *de Vegla* kustosa rapskoga, fratra Šimuna *de Iadra lectoris de Vegla*, fratra Martina vikara i fra Ljudevita *de Arbo conventualium* prima sva imanja Mincelota pokojnoga Nikole de Andrinisa te se obvezuje da će oporučitelju davati

.....
57 ŽUGAJ 1993, 97.

hranu i odjeću do smrti, a nakon smrti preuzet će sva imanja koja se nalaze na otoku Krku.⁵⁸ U isto vrijeme žive dvojica redovnika imenom Šimun – jedan je iz Krka, drugi iz Zadra, i jedan i drugi su lektori.

U samostanu sv. Franje u Krku prigodom sklapanja ugovora o pregradnji samostana prisutan je, uz gvardijana Honofrija iz Pirana i drugih fratara, i fra Ivan *gramaticae professoris*, svi nastanjeni u samostanu.⁵⁹ Fra Ivan Chersinus, *Sacrae Pagine Doctor*, obavlja službu gvardijana 1501. godine u Krku.⁶⁰

12. Školovanje domaćih sinova

Svaka redovnička zajednica imala je obvezu školovanja svojih članova. U samostanu sv. Franje već u srednjem vijeku redovnici su imali školu. Školovani član neke obitelji prenosio je ili barem neizravno poticao članove obitelji na školovanje i onih koji nisu pozvani u redovnički stalež. Obitelj je znala biti pri ruci i samostanu pri školovanju njezinih članova u stranim učilištima.

13. Vjernici materijalno potpomažu nabavu knjiga

Povezanost puka s redovnicima očitovala se na različite načine. Redovnici su živjeli svakidašnjicu sa svojim vjernicima u crkvi, u klosturu, u samostanu, u poslu. Samostani nisu bili zatvorenoga monaškog tipa, nego prosjačkog, na neki način prisutnog u svagdanjem životu puka. Crkva je na neki način najneposredniji dodir i najčešći, možda i svagdanji susret s pukom. Vjernici su vodili brigu o stanovanju i o potrebama redovnika te su nastojali na što bolji način biti im pri ruci. Obitelj i bliža rodbina redovnika nastojali su na različite načine biti pri ruci svojim redovnicima. Najčešće je rodbina bila spremna pomoći u troškovima školovanja, nabavi knjiga, potrebnog odjevnog materijala i drugih svadanih potreba čovjeka. Nikola rečeni Flako, sin pokojnoga Dominika de Burda, 15. ožujka 1419. godine daje fratrima vinograd u području sv. Sofije u

.....
58 *Bartolijev zbornik* I, 47v (11. II. 1427.): „ac dare sibi victum et vestitum donec vixerit“.

59 *Bartolijev zbornik* I, 189r (4. VIII. 1489.).

60 *Bartolijev zbornik* I, 200v (16. VIII. 1501.).

Krku da bi odatle fratri mogli pokriti troškove odijevanja i potrebnih liturgijskih knjiga.⁶¹ Darovni ugovor preveden *ex littera Sclavonica, prout verbo ad verbum fuit interpretatum pre venerabilem virum Thomam de Segna* dozvolom i autoritetom biskupa krčkoga Tome u Krku 27. veljače 1419. godine. Stancije Radilović i Stancije Miričević daruju u Baški vinograd fratrima u Krku i jedan od njih postaje confrater franjevačke zajednice.⁶²

14. Odnos Frankopana prema franjevcima

Frankopani su prisutni na Krku i prije osnivanja franjevačke zajednice i samostana u Krku. Plemstvo je bilo vrlo sklono crkvi i crkvenim institucijama te su često redovnici i Crkva općenito bili odgojitelji i učitelji na plemićkim dvorovima. Ta povezanost plemstva s crkvenim institucijama bila je i iznimno plodna. Cijela zajednica bila je vjerska zajednica, no prisutna težnja za svetošću u svjetlu vjere bila je u plemićkim sredinama veoma snažna. Plemići su uzvraćali svojim darivanjima i podavanjima raznih privilegija redovničkim zajednicama. Činjenica je da su i neki samostani bili prave zadužbine plemićkih obitelji, odnosi su u većini slučajeva bili veoma prisni. Plemići su često patroni redovničkih zajednica.

Više su puta Frankopani pokazali svoju naklonost samostanu sv. Franje u Krku i podarili ga materijalnim dobrima. U dvorani Bartolomea kneza krčkoga u gradu Krku 22. studenoga 1350. pred svjedocima knez Bartolomej kao izvršitelj oporuke svoje „Amitae“, tetke Cecilije, predaje Nikoli, sinu pokojnoga kneza Federika Schinella i prokuratoru franjevacu u Krku, vinograd što im oporučno ostavlja Cecilija na otočiću pred ulazom u gradsku luku. A fratri su dužni trajno *omni nocte ardere unam lampadem ante Altare Sanctae Trinitatis*, koji se nalazi u katedrali grada Krka, i dužni su godišnje održati dvije svete mise u njihovoj crkvi za Ceciliju i Ursu, njezinu pokojnu majku.⁶³ U vezi ovog posjeda koji su fratri

61 *Bartolijev zbornik* I, 38r.

62 *Bartolijev zbornik* I, 33r (15. III. 1419.): „(...) Venerabili viro fratri Simoni de Vegla ad presens guardiano conventus ordinis Minorum pro fratrum necessitatibus et indumentis ac libris ecclesiasticis (...)“⁶⁴. A fratri neka svaki tjedan dadu slaviti sv. misu na oltaru sv. Mihovila u katedrali što ga je dao napraviti darovatelj Nikola Flako. Ugovor napisan pred biskupom Tomom u biskupskoj kancelariji koja gleda na more. I fra Šimun se obvezao da će dati mjesto za grobnicu u crkvi darovatelju Nikoli.

63 *Bartolijev zbornik* I, 13v-14r.

primili u posjed 15. lipnja 1370. vodio se i sudski proces, na kojemu je odlučeno na temelju dokumenata da je s pravom u posjedu redovnika te da su dužni obdržavati ugovor o paljenju svijeće u katedrali i dvije svete mise slaviti u crkvi sv. Franje. A proces i točnost procesa potvrdio je knez Stjepan i vicecomes Senja Andrija u prisutnosti svjedoka i javnog blježnika.⁶⁴

Knez Nikola, sin pok. Marka Frankopana, u oporuci 22. travnja 1377. oporučno određuje da se prigodom blagdana Sv. Nikole svake godine stotinu i pedeset *denariorum Venetorum parvorum* podijeli siromasima otoka Krka. Određuje da, uz nagradu, po običaju mjesta svi svećenici idu na grob njegov *cum pulsatione campanarum* i neka se mole za njega. Samostanu sv. Franje u Krku određuje godišnju nagradu od petnaest zlatnih dukata i neka reknu sv. misu za njegovu dušu. Taj je novac položen u Veneciji i iz tog fonda neka se uzima i dijeli kako je označio.⁶⁵

Knez Nikola Frankopan piše pismo 6. prosinca 1420. u Novigradu, u kojem nalaže da se svi posjedi pokojnoga potkneza Nikole Russonića daju u posjed krčkom kaptolu i fra Šimunu, gvardijanu samostana sv. Franje u Krku.⁶⁶ Zanimljivo je da se drugi dan u Krku otvara ovo pismo i sprovodi u djelo odluka kneza Nikole. Službenom otvaranju i izvršavanju pisma pred Nikolom potknezom krčkim prisutni su fra Stjepan, opat sv. Lovre i sv. Mihovila, gospodin Ivan, doktor prava, Anselmo de Vlachi i drugi, a pismo je donio zapečaćeno fra Šimun, gvardijan samostana sv. Franje. Nekoliko mjeseci poslije, 8. srpnja 1421., u sakristiji katedrale prisutni su fra Šimun, gvardijan samostana, i fra Ivan *de Ungarhia*, koji preuzimaju što spada na samostan sv. Franje, a u ime kaptola *sede vacante* prisutni su generalni vikar biskupije Nikola de Zutigno, arhiđakon Bartolino de Vida i svećenik Ivan de Cagna, svi kanonici krčki. Dogovorno se slažu stranke što kojoj instituciji pripada. Diobu su izvršili izabrani suci Culela de Caroso i Culissa de Trebucho.⁶⁷

Ivan Frankopan, malo nakon što su braća 1449. podijelila posjed, u oporuci 1453. godine određuje da se iz njegova posjeda da za palu u

64 *Bartolijev zbornik* I, 14r-v-15r (15. VI. 1370.).

65 *Bartolijev zbornik* I, 20v (22. IV. 1377.): „(...) et proventu pecuniae suae quae Venetiis sunt in deposito ad lucrandum

66 *Bartolijev zbornik* I, 42v (8. XII. 1420.).

67 *Bartolijev zbornik* I, 44r (8. VII. 1421.).

crkvi sv. Franje 100 zlatnih dukata, a drugih 100 zlatnih dukata da se uredi kor u toj crkvi.⁶⁸ Knez Ivan izgubio je vlast nad Krkom 1480. godine i trajno napustio otok pa nije nam poznato je li ova oporuka izvršena. No prema ovoj oporuci vidimo da su se znatna sredstva ulagala u nabavu vrijednih umjetničkih djela i preuređenje crkve i samostana. Svakako je znakovito što je Elizabeta, žena Ivana Frankopana, 19. kolovoza 1484. u oporuci ostavila stotinu zlatnih dukata franjevcima u Krku.⁶⁹

15. Redovnici povezani stvaraju širu zajednicu

Za razliku od biskupijskih svećenika, koji su više-manje vezani za područje svoje biskupije, redovničke zajednice pokrivaju mnogo veći prostor i, prema potrebi pojedine zajednice, redovnici prelaze iz jedne u drugu i tako stvaraju poznanstva na širem području. Već smo vidjeli da se, premda su redovnici otoka Krka redovito nastanjeni u samostanu sv. Franje, u isto vrijeme gotovo trajno u samostanu nalaze i redovnici koji su iz drugih područja. Vidjeli smo fra Marka iz Kotora, fra Ludovika iz Drača, fra I. iz Kopra i tako dalje.

Ta prisutnost redovnika iz drugih područja jest obogaćenje na različite načine. Naime, svako područje ima svoje blagdane koji se svečano slave i tako se lako poseže iz sjećanja slavljenja u djetinjstvu ako je nešto doživljeno te se prenosi u novu sredinu. Pojedini sveti slavili su se svečano u mjestu rođenja ili boravka pa se taj način slavljenja oživljava i postaje prisutan. Upravo tako su redovnici povezivali i sasvim nove sredine sa svojom u kojoj žive. Redovnici koji su studirali u svjetskim sveučilištima nužno su donosili i nova iskustva i vrijednosti iz tih sredina te ih presadivali u svoje područje. Redovnici su išli na hodočašća te naporno proživljene duhovne vrijednosti prenosili su i u svoje sredine.

U vrijeme smrti sv. Nikole Tavilića u Jeruzalemu, tj. u Betlehemu, bila su u redovničkoj franjevačkoj zajednici prisutna dvojica naših redovnika. U isto vrijeme Nikola, knez Hreljina, nastanjen u Rijeci kod sv. Vida, 29.

68 BOLONIĆ 1980, 163.

69 *Bartolijev zbornik I*, 74 (19. VIII. 1484.): „et etiam alla jesi ade S. Francesco de Vegia debbia dar della mia dote ducati cento di Oro; et vogli, che li Frati del dito monasterio siano obligati ogni Anno in perpetuo cantar una messa nel di del mio transito“.

lipnja 1392. piše svoju oporuku i određuje da se iz njegove ostavštine dade stotinu zlatnih dukata redovnicima franjevcima nastanjenima kod Svetog groba na brdu Sionu, a stotinu zlatnih dukata da se da fratrima sv. Franje u Krku. Ujedno određuje neka fra Marko, gvardijan sv. Franje u Krku, ponese taj novac kad pođe na hodočašće, a ako on ne ode, neka zaduži nekoga drugog neka to prenese i dade na Sionu.⁷⁰

Zanimljivo je da je prije šest mjeseci bio mučen u Jeruzalemu sv. Nikola Tavelić. U to vrijeme u Jeruzalemu nalazila su se dvojica franjevac iz hrvatskih strana. Fra Ivan Dalmatinac bio je jedan od onih koji je poučavao fra Nikolu što će i kako govoriti pred kadijom, tj. poučavao ga sve-toj vjeri. Drugi je bio fra Martin *de Slavonia* koji je kao jedan od više svjedoka i potpisao izvještaj koji je o mučeništvu sastavio fra Gerard iz Calvetija.⁷¹ Nije nevjerojatno da je fra Marko poznao nekoga od naših franjevac u Svetoj zemlji, kao i Nikola Frankopan, knez Hreljina, koji oporučuje veću svotu novca redovnicima.

Kao što su redovnici iz drugih sredina dolazili i boravili u samostanu sv. Franje u Krku, tako su i brojni redovnici podrijetlom s Krka, možda su i bili posinovljeni u samostanu sv. Franje u Krku, živjeli i radili u drugim samostanima izvan otoka Krka. Godine 1448. u Rabu boravi fra Nikola *de Vegla*, kustos provincije Dalmacije, fra Toma iz Korčule je gvardijan, a fra Marin *de Vegla* je zamjenik gvardijana.⁷² Fra Marin *de Vegla* tijekom više godina obavljao je službu zamjenika gvardijana u Rabu.⁷³ Godine 1459. fra Franjo *de Vegla* generalni je vikar provincijala fra Ivana iz Trsta i nastanjen u samostanu sv. Ivana u Rabu.⁷⁴ Kao što su

70 *Bartolijev zbornik* I, 23r-v (29. VI 1392.): „(...) dedit et donavit titulo mere pure libere simpliciter et irrevocabilis donationis quae nulla ingratitude causa vel offensa valeat revocari, nec non cessit, transtulit et mandavit ex causa donationis Fratri Marco fratrum Minorum (...) medietatem quantitatis ducatorum infrascripta vice et nomine omnium et singulorum fratrum minorum existentium ad Sanctum Sepulchrum supra Montem Sion et reliquam medietatem (...)“ i zaključuje: „Sub tali modo pacto et conditione, videlicet quod dictus Frater Marcus Guardianus Monasterii et conventus Sancti Francisci fratrum Minorum de Vegla, vel qui pro tempore erit, teneatur et debeat mittere per Nuncium fidem dignum, et totam dictam medietatem dictorum ducentorum, videlicet duccatos centum auri vel personaliter portare ad dictum Locum Montis Sion, et dare ipsis fratribus minoribus existentibus in dicto Loco (...)“ Zanimljivo je da je u to vrijeme bio i fra Martin, franjevac iz Hrvatske u Svetoj zemlji, za kojega fra Jeronim Šetka misli da je i napisao izvještaj o mučeništvu sv. Nikole Tavlića prije godine 1393., koji se nalazi u Šibeniku (ŠETKA 1971, 22).

71 *S. rituum congregatio. Declarationis martyrii b. Nicolai Tavelić sacerdotis professi Ordinis Fratrum Minorum in odium fidei, uti fertur, in civitate Jerusalem interfecti (†1391). Positio super martyrio ex officio concinnata, Sectio Historica n. 112, Roma: Typis polyglottis Vaticanis, 1961., 27, 29. Vidi: RUNJE 1991, 625-635.*

72 Državni arhiv u Zadru: Rapski arhiv, kut. 1, 141.

73 Državni arhiv u Zadru: Rapski arhiv, kut. 1, 168r (7. I. 1450.).

74 Državni arhiv u Zadru: Rapski arhiv, kut. 2, 263r-v (1459.).

neki redovnici s Krka živjeli u Rabu, tako su živjeli i u drugim zajednicama i samostanima. Ta pokretljivost je u duhovnom i kulturnom pogledu prednost jer se tako upoznaje druga sredina te se pozitivne pojave lakše primjenjuju i prenose iz jednoga u drugi samostan i područje.

16. Vrijeme podjele u franjevačkom redu (1400. – 1517.)

Od početka franjevačkog pokreta u redu su bila nekad veća nekad manje zapažena mimoilaženja, osobito što se tiče opsluživanja Pravila s obzirom na zavjet siromaštva. Od samih početaka neka su braća uviđala kako nije moguće da redovnici budu bez ikakva vlasništva. Što se tiče osobnog vlasništva, može se lako prihvatiti da netko može živjeti, ali teško je shvatiti kako jedna zajednica nema baš ništa. U prirodi je čovjeka da nešto posjeduje. Tijekom vremena neka su braća upravo tako željela ostvariti potpuno siromaštvo, što je izazivalo i veće napetosti u zajednici. Od druge polovice 14. stoljeća ta je napetost rasla i na neki način stvaralo se pogodno tlo da dođe do podjele reda na braću koja su za potpuno siromaštvo i braću koja su za posjedovanje zajednice. Od 1415. godine može se govoriti i o službenom prihvaćanju dviju različitih zajednica, premda obje pod istim zajedničkim generalom. Na našem prostoru osobito dolazi do jačeg dijeljenja od polovice 15. stoljeća, da bi konačno i sama zajednica bila podijeljena 1517. godine na dvije različite pravno postojeće zajednice: *fratres minores de observantia*, nekada ranije zvanih i *fratres de familia*, i *fratres minores conventuales*, zvanih i *de comunitate*.

Kako je franjevački samostan u Krku već od 13., pogotovo tijekom 14. i 15. stoljeća imao velike posjede, može se govoriti o trajno prisutnoj većini braće koja su bila za blaže tumačenje zavjeta siromaštva – kratko rečeno, konventualaca, premda je i među braćom konventualcima bilo i nalazilo se onih koji su željeli opsluživati *ad litteram* i zavjet siromaštva.

Posljednji knez krčki Ivan Frankopan, kao što piše Šimun Klimantović, otišao je malo potišten s otoka Krka. Naime, braća Frankopani bili su nerijetko i među sobom nesložni, a isto tako bili su slabi i nekada ne baš dobronakloni i puku i svojim podložnicima. Općenito, može se reći da su bili skloni samostanima i crkvi, ali ne baš i dosljedni. Tako imamo slučaj da je knez Ivan potjerao neko vrijeme fratre konventualce iz sa-

mostana sv. Franje u Krku i uveo je u posjed samostana *fratres Bosnenses*, franjevce iz unutrašnjosti ili možda bolje rečeno redovnike pobjegle s područja koje su Turci-Osmanlije osvojili – iz Bosne. Koliko su bili ovi u Krku, nije sasvim jasno, možda i više godina ili pak sasvim kratko, u to veoma napeto vrijeme kada je i sam otok Krk došao pod vlast Venecijanske Republike. Fra F. Bartoli je prepisao Duždevu odluku od 14. rujna 1480. godine. Na blagdan Sv. Franje 4. listopada 1480. dukala je registrirana i sprovedena u Krku. U osvrtu na tu dukalu Bartoli piše: „Kao što je najnepoštenije postupio knez Ivan kada je uveo i dao samostan »Zoccolanti Bosinensi«, tako je dužd najvećim pravom vratio samostan njegovim pravim vlasnicima fratriba konventualcima.“⁷⁵

U dukali dužd Joannes Mocenigo 14. rujna 1480. naređuje cijenjenom *et prudenti Antonio Vinciquere secretario nostro in Vegla* neka ponovno vrati konventualce u samostan sv. Franje u Krku te neka im vrati svu pokretnu i nepokretnu imovinu koja je nekoć bila u njihovu vlasništvu.⁷⁶ Na kraju službenog dokumenta stoji da je u Krku primljen i registriran 4. listopada 1480. godine, a to znači da su konventualci prešli u svoj samostan na blagdan Sv. Franje 1480. godine. Možemo misliti kakvo je bilo veselje!

17. Franjevci opservanti u Krku

Kao što smo vidjeli, na početku postojala je tradicija da je sv. Franjo posjetio grad Krk te da je možda i *Pravilo za eremitorij* sastavio za krčke eremite. To je legenda koja nema jakih povijesnih temelja. Međutim, prema sitnim podacima koje danas poznajemo, možda se s pravom može govoriti da su u gradu Krku neko vrijeme bila oba ogranka franjevačkoga reda, tj. mala braća opservanti i mala braća konventualci. Znamo zacijelo da su neko vrijeme imali svoju kuću (ne pravi samostan) franjevci trećoredci, a da su se 1783. nastanili u samostanu sv. Franje. Donat Fabijanić, franjevački povjesničar, opisujući samostan Manje braće sv. Marije na Košljunu, opservantske provincije sv. Jeronima, veli da su op-

75 *Bartolijev zbornik* I, 70v (1480.): „1480. Questo nostro Convento di Vegla quanto piu' ingiustissimamente del fu Conte Zuanne Frangipani, poco tempo prima fu dato a Zoccolanti Bossinesi, tanto piu' giustissimamente del Serenissimo nostro Principe fu restituito alla Religione (...)“, kako veli njegov Dukal.

76 *Bartolijev zbornik* I, 70v-71r (14. IX. 1480.).

servanti dugo bili nastanjeni u gradu Krku prije nego što dolaze na Košljun 1447. godine.⁷⁷ Vjerojatno na to dugo vrijeme Fabijanić pomišlja općenito na franjevačku prisutnost u Krku. Imamo nekoliko vrijednih indikacija koje nas uvjeravaju da su baš franjevci opservanti imali samostančić u Krku tijekom druge polovice 15. stoljeća.

U izvještaju 1481. godine Anton Vinciguerra o Ivanu Frankopanu, bivšem krčkom knezu, izvještava kako je poznato da je jedna gospođa zavjetovana trećoredica sv. Franje bila „procuratrix“ fratara opservanata u Krku i da je sama imala sina koji je pripadao zajednici Manje braće opservanata te da ju je knez Ivan vrlo loše tretirao pa je od nje u svojoj gramzljivosti na lukav način uzeo stotinu zlatnih dukata.⁷⁸

Osam godina poslije (1489.) nalazimo vrlo zanimljiv zapis, na rukopisnom kodeksu koji se čuva u samostanu sv. Marije na Košljunu. Zapis glasi: „Jesus Maria Francesco Nel Nomine de bon Jesu Io foy vestito a Veglia: essendo mio fratello G. Y. e ne 30 anno del vicario della provincia V. p. frate Matteo de Sibenico. Nel anno del Signore 1489 adi primo del mese marzo.“⁷⁹ Time doznajemo da je 1489. godine neki mladić primio redovničke haljine u Krku tijekom treće godine službe fra Mattea Šibenčanina, vikara opservanata. Budući da je riječ o vikaru, radi se o pokrajinskom poglavaru braće opservanata, jer oni još u to vrijeme nemaju na čelu pokrajine provincijala (koji pripada konventualcima) nego vikara. Dotični kandidat primio je redovničko odijelo u Krku i to u vrijeme vikara fra Mattea Šibenčanina.

U Krku 6. lipnja 1497. godine u kući košljunskog samostana, u blizini katedrale, pred prisutnim svjedocima, svećenikom Blažom Convigliom, svećenikom Pavlom Jerissom, gospodinom Nikolom Blažinom, gospodinom Bartolomeom iz Trenta, oporuku piše časni brat Bernardin, sin pok. Stjepana Zorgula iz Krka, član reda Male braće opservanata, koji

77 FABIANICH 1864, 139: „Nell'eta' della decadenza universale, rimasto vuoto di alunni, e nel 1447 venuto nelle mani laiche, provvidero i Frangipani, signori di Veglia, Segna e Modrussa, col sostituirvi i frati Minori Osservanti, gia' da tempi lontani nella citta' domiciliati (...)“.

78 Commissiones et relationes Venetae I, 85: „Havendo notitia el conte Zuane, che una dona professa nel terzo ordine de san Francesco religiosa et dabene, haveva danari, et era procuratrice di frati observanti de Vegla, et haveva in dicta religion un figliolo, questa teneva bona et assidua compagnia a madona (...). Un giorno el prefato conte (...)“.

79 Arhiv franjevačkog samostana Navještenja Marijina, Košljun (Krk): Košljunski kodeks (privezan Inkunabuli br. 5, str. 149).

želi položiti redovničke zavjete.⁸⁰ Ovdje doznajemo da je kuća franjevac opservanata u blizini katedrale. Godine 1502. dana 1. srpnja fratri imaju kuću *sita est Veglae in contrata ecclesie cathedralis Veglensis in loco vocato Camplino* te se opisuju granični posjedi ovoj kući i, što je vrijedno uočiti, *a tramontana apud domum dicti conventus ut ibi*.⁸¹

Možda se na Kamplinu može pozvati i danas na kuću koja nad vratima ima krasni reljef koji prikazuje stigmatizaciju sv. Franje. Taj nas reljef možda upućuje i na točnu lokaciju gdje je nekoć bio samostančić franjevac opservanata u Krku.

18. Trećoredice potpomažu samostansku zajednicu

U drugoj polovici 15. stoljeća zapaža se interes i organizirani duhovni život u duhu sv. Franje, tj. sljedbenika sv. Franje u svijetu – trećoredaca i trećoredica. Krajem 13. stoljeća nastala je bratovština sv. Franje u Krku koja je djelovala do novoga vijeka. Krajem srednjega vijeka javljaju se pojedinačni članovi trećega reda, možda su neki od tih i članovi organiziranoga samostanskog života. Ovdje nam je donijeti neke podatke koji nas upućuju na živu duhovnu aktivnost franjevac. U prisutnosti brojnih pozvanih svjedoka u kući oporučiteljice Bartoline, udove pokojnoga Stjepana de Vulasino *professa tertii ordinis Beati Francisci (...) gravi infirmitate oppressa*, 28. ožujka 1473. godine sastavlja svoju oporuku. Ne želi umrijeti bez oporuke. Preporuča svoju dušu Gospodinu i želi pokop crkveni *apud Sanctum Franciscum*. Sjeća se raznih bratovština u Krku i fratrima u Sv. Franji ostavlja dva zlatna „ramanatum“ za njihove potrebe. Zatim ostavlja jedan *neresium* samostanu sv. Franje u Krku i neka se mole za nju. Druge svoje posjede i kuću ostavlja svojem sinu i kćerima.⁸² Tri godine kasnije, 9. siječnja 1476., Jelena Sirsa iz Vinodola, stanovnica Krka, zavjetovana trećoredica sv. Franje, ostavlja jedan ramant u izgradnju sv. Kvirina, Margariti ženi Jurja Pint ostavlja vinograd koji je prodala Mar-

80 Arhiv franjevačkog samostana Navještenja Marijina, Košljun (Krk): Pergamene, br. V (6. VI. 1497.): „Veglae in domo conventus Castalionis prope ecclesiam cathedralem presentibus presbitero Blaxio Covigla presbitero Paolo (...). Ibiq̄ue religiosus frater Bernardinus filius quondam Stephani de Zorgul de Veglia ordinis minorum S. Francisci observantia (...)“⁴. Godine 1520. u samostanu sv. Franje u Krku živi velečasni otac fra Bernardin Zorgulić, član zajednice otaca konventualaca (Bartolijev zbornik I, 104r-v).

81 *Bartolijev zbornik I*, 202 (1502.).

82 *Bartolijev zbornik I*, 69r-v (28. III. 1473.).

gariti, ali ga ona nije isplatila, oslobađa je duga i neka joj bude. Klari, zavjetovanoj trećoredici, ostavlja kuću *cum casali et curia* te neka ostane njoj i djevojci koja je sada s njom te ako bude vjerna i dobra, neka joj ostane i budućim trećoredicama neka bude trajni stan. U protivnom neka ostane samostanu franjevacu u Krku.⁸³ S ovim pak doznajemo da je u stvari zajednica samostanskoga života organizirana. Nažalost, to ne možemo pratiti zbog nedostatka dokumenata, ali upravo ovo je način kako su nastajale samostanske zajednice: dvije-tri pobožne žene bi se skupa nastanile te primale mlađe djevojke i formirale bi pravu zajednicu.

Dominika, zvana „Prettessa“, zavjetovana trećoredica, dragovoljno se odriče i ostavlja svoju kuću u području crkve sv. Ursule u Krku franjevcima fra Antonu iz Cresa, kustosu Provincije, fra Benediktu iz Cresa i Honofriju iz Pirana, gvardijanu samostana u Krku.⁸⁴ Ona je zavjetovana, što znači da se odriče svoje kuće i da je ona u zajednici sestara koje već imaju svoj smještaj, tj. samostan.

19. Krajem 15. stoljeća Venecija zaposjeda i otok Krk

Venecija je kupoprodajnim ugovorom 1409. godine dobila u vlasništvo Zadar i neke druge gradove i otoke, a punih sedamdeset godina budno prati situaciju kako zaposjesti i otok Krk. Uspjela je i otok Krk dobiti u svoju „stečevinu“ te ga je zadržala u posjedu i sve do prestanka njezine samostalnosti. Desetak godina prije prestanka Republike Venecije prestao je i život franjevacu konventualaca u gradu Krku, da bi – gotovo u isto vrijeme kada ga oni napuštaju – samostan preuzeli franjevci trećoredci glagoljaši kojima je osobito bio sklon predzadnji dužd Pavao Renieri.

83 *Bartolijev zbornik* I, 69v-70r (9. I. 1476.): „Clarae professae tertii ordinis Beati Francisci ut libere dum vixerit habeat in omnibus. Post eius mortem deveniant libere ad parvulam puellam, quae nunc est in domo, si fuerit bona, et honesta, et ipsum tertium Ordinem receperit, post eius mortem et alios pauperes dicti Tertii Ordinis habentes domos proprios deveniant. Quibus omnibus deficientibus ad Conventum Sancti Francisci de Vegla libere perveniant. Comissariam et huis ordinationis executricem dicta testatrix instituit et esse voluit ipsam Claram sororem Tertii Ordinis (...)“.

84 *Bartolijev zbornik* I, 76r (7. IX. 189): „Cum esset acceptura Tertium Ordinem S. Francisci sponte ac libere dedit et tradidit et donavit per donationem quae dicitur inter vivos venerabilibus et religiosis fratribus (...)“.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Arhiv Biskupskog ordinarijata, Krk
Mate Polonijo, sv. XXII, svešč. 1-2.

Arhiv franjevačkog samostana Navještenja Marijina, Košljun (Krk):
Inkunabule
Pergamene
Košljunski kodeks (privezan Inkunabuli br. 5)

Arhiv franjevačkog samostana sv. Franje Asiškog, Krk
Bartolijev zbornik I-II.

Arhiv Provincijalata franjevac trećoredaca, Zagreb
Pergamene (br. II C 2)

Državni arhiv u Zadru:
Rapski arhiv, kut. 1-2.

Provincijski arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca, Zagreb:
Bartolijev zbornik krčkih isprava (priredio fra Bernardin Polonijo).

Objavljeni izvori:

Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, sv. V. (listine godina 1256. – 1272.), sabrao i uredio Tadija SMIČIKLAS, indeks za IV. i V. sv. složio Ferdo ŠIŠIĆ, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1907.

Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, sv. VI. (listine godina 1272. – 1290.), sabrao i uredio Tadija SMIČIKLAS, indeks složio Ivan BARIŠIĆ, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1908.

Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, sv. VII. (listine godina 1290. – 1300.), sabrao i uredio Tadija SMIČIKLAS, indeks složio Emilij LASZOWSKI, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1909.

Commissiones et relationes Venetae, tomus I. (1433-1527), collegit et digessit Šime LJUBIĆ, Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium (Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium, vol. VI), 1876.

Gli scritti di S. Francesco d'Assisi, ed. Kajetan ESSER, nuova edizione critica e versione italiana di V. GAMBOSO OFMConv, Padova 1982.

Gli scritti di S. Francesco d'Assisi, con introduzione e note critiche di Vittorio FACCHINETTI, Milano: Società editrice Vita e pensiero, ²1948.

Gli scritti di San Francesco e i „Fioretti“, a cura di Augusto VICINELLI, Milano: Il Saggiatore (Il Saggiatore Economici 39), 1995.

Miscellanea, sv. II-IV. (1950-1952), uredio Stjepan ANTOLJAK, priredili Kruno KRSTIĆ, Ante M. STRGAČIĆ i Mirko ZJAČIĆ, Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1953.

S. rituum congregatio. Declarationis martyrii b. Nicolai Tavelić sacerdotis professi Ordinis Fratrum Minorum in odium fidei, uti fertur, in civitate Jerusalem interfecti (+1391). Positio super martyrio ex officio concinnata, Sectio Historica n. 112, Roma: Typis polyglottis Vaticanis, 1961.

Vetera monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia, tomus primus (ab Innocentio PP. III. usque ad Paulum PP. III. 1198 – 1549.), maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposita ab Augustino THEINER, Romae: Typis Vaticanis, 1863.

Literatura:

BARTOLI LANGELI, Attilio, *Gli autografi di frate Francesco e di frate Leone*, Turnhout: Brepols, 2000.

BOLONIĆ, Mihovil, Crkveni patronat na području Senjsko-modruške biskupije, *Senjski zbornik V* (1973): 219-318.

BOLONIĆ, Mihovil, *Otok Krk kolijeovka glagoljice*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. XII), 1980.

BRUSIĆ, Vladislav, Dolazak franjevac na Košljun, *Bogoslovska smotra XX* (1933) 3: 325-333.

FABIANICH, Donato, *Storia dei frati minori dai primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bossina fino ai giorni nostri*, parte seconda, vol. II, Zara: Tip. Fratelli Battara, 1864.

FARLATI, Daniele, *Illyrici sacri tomus quintus: Ecclesia Jadertina cum suffraganeis, et Ecclesia Zagrabiensis*, Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, MDCCLXXV.

FIORENTIN, Anna Maria, *Krk – splendidissima civitas Curictarum*, III. dopunjeno, prvo hrvatsko izdanje; prijevod s talijanskoga Franjo Matejčić, Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 44. Posebno izdanje, sv. 38.) i Izdavačka kuća Adamić – Rijeka, 2001.

IVANČIĆ, Stjepan, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. o. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi*, Zadar: Odlikovana Tiskarna E. Vitaliani, 1910.

JURIŠIĆ, Karlo, *Život i rad pape Nikole IV (1288 - 1292) i njegov odnos prema Hrvatima*, u: *Samostan sv. Frane u Zadru*, ur. Justin V. Velnić, Zadar: Samostan sv. Frane, 1980., 185 -202.

RUNJE, Petar, *Hrvatski svećenici (hodočasnici) krajem srednjega vijeka u Svetoj Zemlji (Jeruzalemu)*, *Marulić – hrvatska književna revija XXIV* (1991) 5: 625-635.

RUNJE, Petar, *Izdavač i nakladnici glagoljskog Misala Pavla Modrušana iz godine 1528.*, *Slovo – časopis Staroslavenskog instituta u Zagrebu* 41-43 / 1991-1993 (1993): 227-240.

RUNJE, Petar, *Tradicija o boravku sv. Franje na Krku*, u: *Između povijesti i teologije. Zbornik radova u čast fra Atanazija Matanića u povodu 80. obljetnice života i 50. obljetnice znanstvenoga rada*, prir. Josip (Jozo) Sopta, Zadar – Krk: Franjevački provincijalat Zadar, Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 46. Posebno izdanje, sv. 40.), Vitagraf Rijeka, 2002., 111-117.

ŠETKA, Jeronim, *Sveti Nikola Tavelić*, u: *Nikola Tavelić – prvi hrvatski sve-tac*, ur. Gabrijel Hrvatinić, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1971., 16-22.

ŽUGAJ, Marijan, *I Conventi dei Minori Conventuali tra i Croati dalle origini fino al 1500*, Roma: Edizioni Miscellanea Francescana (Quaderni Francescani 16), 1989.

ŽUGAJ, Marijan, *Nomenklator franjevac konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima 1217-1559.*, Zagreb: naklada autora, 1993.

Fr. Petar RUNJE

History of the Conventual Franciscans in Krk (part I)

(Supplemented by: Fr. Ljudevit Anton Maračić, OFM Conv.;

Prepared for print and edited by: Tomislav Galović)

Summary

In this volume of *Krčki zbornik* we are publishing a study from the manuscript bequest of Fr. Petar Runje, Ph.D. (1938-2014), a Third Order Glagolite Franciscan who spent the last years of his life in the Franciscan Glagolite Third Order Monastery of St. Francis of Assisi in the town of Krk. This is why he set about writing the history of this important Franciscan monastery. Based on unpublished archival sources, published materials and available literature, the author provided an overview of the life and activities of this monastic community of Conventual Franciscans from its beginnings until the close of the 18th century, when the monastery was assumed by the Third Order Glagolite Franciscans. He presents various data from the history of this monastic complex and its friars and the monastery's status during the long period of the Middle Ages and Early Modern era. He also provides basic information on individual distinguished friars.

Key words: St. Francis of Assisi, Conventual Franciscans, monastery, town of Krk, island of Krk.